

ZBORNÍK ZBORNÍK ZBORNÍK
TVORBY TVORBY TVORBY
NEVIDIACICH NEVIDIACICH
AAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAA
SLABOZRAKÝCH SLABOZRAKÝCH
AUTOROV AUTOROV AUTOROV
2014 2014 2014 2014 2014 2014

Zborník tvorby nevidiacich
a slabozrakých autorov 2014

ZBORNÍK ZBORNÍK ZBORNÍK
TVORBY TVORBY TVORBY
NEVIDIACICH NEVIDIACICH
AAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAA
SLABOZRAKÝCH SLABOZRAKÝCH
AUTOROV AUTOROV AUTOROV
2014 2014 2014 2014 2014 2014
ZBORNÍK ZBORNÍK ZBORNÍK
TVORBY TVORBY TVORBY
NEVIDIACICH NEVIDIACICH
AAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAA

OBSAH

.....	Gabriela Rerková: Sedemnáste Dni Mateja Hrebendu..	5
.....	Želmíra Zemčáková:	
	O veku či človeku	7
	Technikou k zdraviu	7
	Chrobačný život	7
	Nerovnováha	7
	Dobry nos	8
	Flinty a prasatá	8
	Vedecká	8
	Klbko	9
.....	Vladimír Zán ml.:	
	Koniec vykopávok	10
	Cestománia	11
.....	Andrej Lorinc:	
	Rabovanie (úryvok)	12
.....	Pavol Strechay:	
	Príbeh písany jeseňou	17
.....	Magdaléna Javorová:	
	Martina	21
.....	Renata Oláhová:	
	Ako sme jedli lečo	27

Zborník tvorby nevidiacich a slabozrakých autorov

17. ročník Dní Mateja Hrebendu,
Bratislava 2014

Zostavila: Mgr. Gabriela Rerková

Vydala: Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska

Tlač: Starion, s.r.o.

Počet výtlačkov: ks

Rok vydania: 2014

Sedemnásť Dni Mateja Hrebendu

Po tretíkrát v histórii Dní Mateja Hrebendu sa konala celoslovenská literárna súťaž v Bratislave. Areál základnej školy nás prichýlil a poskytol nám všetky služby – stravu, ubytovanie, sálu. „Na 17. ročníku sa predstavilo 32 účastníkov z celého Slovenska. Do troch kategórií autorskej časti – poézia, próza a aforizmy-epigramy zaslalo svoje práce 8 tvorcov. Poéziu prednieslo 13 recitátorov, prózu 11 interpretov. Do kategórie hlasového divadla sa prihlásil jediný detský súbor, a to zo základnej školy z Levoče,“ zhrnul na slávnostnom otvorení Josef Zbranek, koordinátor podujatia. Prítomným sa prihovorila aj zakladateľka a krstná mama DMH Ľudmila Hrehorčáková.

Do programu hrebendovských dní zaradil jeho hlavný organizátor – ÚNSS – aj piatkové stretnutie s hercom a načítavateľom zvukových kníh Alfrédom Swanom, ktorého vyspovedala Ivana Potočňáková a vzápätí odpovedal aj na otázky z pléna. Večer patrilo spisovateľovi Silvestrovi Lavríkovi a jeho autorskému čítaniu z knihy ZU o nevidiacom dievčati. Obidve stretnutia mali svoju kvalitu, bohatú diskusiu a záverečný potlesk. Na sobotné popoludnie organizátori pripravili exkurziu v priestoroch opery Slovenského národného divadla.

Dvojdňový maratón vystúpení recitátorov a samotnej súťaži predchádzajúce hodnotenie autorských literárnych prác mala pod palcom porota v zložení: Jaroslava Čajková a Ľubica Janegová z Národného osvetového centra a Ján Petřík s Danielou Dubivskou z SKN. Ako na sobotnom galavečere odznelo, 17. ročník DMH mal vysokú úroveň. Tak v kategórii detí, ako aj dospelých. „Svojou kvalitou sa môže bez problémov porovnávať s podobnými súťažami vidiacich,“ povedala predsedníčka poroty pani Čajková. Čo viac môže víťazov a ostatných účastníkov tešiť? Hádam už len bohaté ceny od sponzorov podujatia.

Zvukovú pohľadnicu z DMH prinesie 23. číslo časopisu Prameň a písané slovo posledný tohtoročný Kultúrno-literárny výber. Už tradične vyjde aj Zborník nevidiacich a slabozrakých autorov 2014 v čiernotlači.

Vyhodnotenie 17. ročníka DMH

Prednes – deti – poézia: 1. Katarína Chudá (ZŠ Bratislava), 2. Viktória Balážová (ZŠ Bratislava), 3. Juraj Oláh (ZŠ Levoča).

Deti – próza: 1. Maximilián Kutliak (ZŠ Levoča), 2. Terézia Kotarbová (ZŠ Levoča), 2. Stanislav Šidla (ZŠ Bratislava), 3. Mário Hegyi (ZŠ Bratislava).

Dospelí - poézia: 1. Zuzana Rojíková, 1. Ondrej Rosík, 2. Stanislav Sokol, 3. Peter Zbranek, čestné uznanie Iveta Zbranková.

Dospelí - próza: 1. Zuzana Rojíková, 1. Michal Herceg, 2. Ondrej Rosík, 3. Iveta Zbranková.

Seniori - poézia: 1. neudelené, 2. Ľudmila Šišáková, 3. Mária Godárová.

Hlasové divadlo: 1. miesto ZŠI Levoča

Tvorba - poézia: 1. Želmíra Zemčáková (+ epigramy), 2. Vladimír Zán ml., 3. neudelené.

Tvorba - próza: 1. Andrej Lorinc, 2. Pavol Strechay, 3. Magdaléna Javorová, 3. Renata Oláhová.

Gabriela Rerková

ŽELMÍRA ZEMČÁKOVÁ, 39 rokov

nevidiaca

Levoča

O VEKU ČI ČLOVEKU

Na veku ževraj nezáleží.
Kdejaká stará škatuľa to vraví.
A veko na nej ticho leží
a otvorenosť radšej púšťa z hlavy.

TECHNIKOU K ZDRAVIU

Vnukovi dal na tablet, nie málo,
teraz hrdo číta jeho správy.
Na tabletky mu už neostalo,
tak to hádam, aby ostal zdravý.

CHROBAČNÝ ŽIVOT

Smutne sa chrobáčik so životom lúči,
nestihol sa vyhnúť gniaviacej papuči.
Vravím mu – chabá útecha –
aj pán tvorstva neraz končí práve tak
a na papuči nenechá
na rozdiel od teba ani len ten fľak.

NEROVNOVÁHA

Iba pár má mocných svet,
nemocných sú zato celé kopy.
Zmyslov máme iba päť,
v nezmysloch sa každý človek topí.

DOBRÝ NOS

Čuch máš zdravý, štyria z piatich
lekárov ti potvrdia,
robota ak nevonía ti
a peniaze nesmrdia.

FLINTY A PRASATÁ

Veľa z nás chcelo chytať v žite,
veľa z nás chcelo ukázať,
že vieme, čo je dôležité,
no deti sa tam nechcú hrať.

Chceli sme, aby dobro víťazilo.
No zbrane nech mu vyrobí
niekto s oveľa väčšou silou.
My máme svoje choroby.

A tak sme tu, tak strašne otrávení,
hráme sa na zážitky z ciest,
neveriť v nič, najmä nie v dobré zmeny,
to je náš veľký manifest.

VEDECKÁ

Už verím, že sme samá voda,
preto v nás hasnú všetky ohne.
Na vlasoch popol vážnosť dodá?
A bez lístka sa vietor pohne.

Neprešla veru láska cez žalúdok,
zostala trčať v poháriku na jazyku,

zriedená pachom telefónnych búdok.

Vesmír sa možno rozpína.

No láska? Sila zvyku

a kašľať na fyziku.

Hľadáš ju, nájdeš vypínač.

KLBKO

Naozaj neverím už v mílnik,

no stále hľadám v chlebe pilník,

moták, čo hlavu zamotá, dá cieľ,

zo samotiek i preplnených cieľ,

za každou vypáranou nitkou volám:

“Ariadna!”

Je to len hlúposť, ktorej neodolám

- poriadna.

Ty sfúkni zlo, ja pridám čin

a preplávame cez skaly.

Ak odsúdia nás na zločin,

tak neha s kým ťa nepáli?

VLADIMÍR ZÁN ml., 30 rokov

slabozraký

Autun (Francúzsko)

KONIEC VYKOPÁVOK

Villemanoche, vzdialený hodinu a pol južne od Paríža

uprostred kameňolomu stojí skupinka archeológov.

Biele helmy, oranžové reflexné vesty, ťažké pracovné topánky
s kovovou špičkou.

Tváre opálené ako po dovolenke v Egypte
unavene pozerajú na ryhy v zemi.

Včerajšia noc bola ťažká;

víno, pivo, jedlo, hudba,

dva roky spomienok, nostalgia.

Koniec.

„Tu bola nekropola z neolitu.“

Vedúca výskumu Fanny, malá usmievavá blondína,

ukazuje na kopček s kruhovým pôdorysom obkolesený malou vodnou
priekopou.

Potom ukáže vedľa na akési štvorce v zemi, obyčajný človek ich ľahko
prehliadne.

Ona však dodá, že tam stála osada z ranej doby železnej.

Silo, dom, hroby s kostrami detí, keramika, nástroje.

To všetko sa tu našlo.

Ale je koniec.

V pondelok sem prídu stroje a začnú ťažiť piesok.

Archeológovia v oranžových vestách a bielych helmách naložia nálezy zabalené v igelitových obaloch do prepraviek ako trhovci jablká.

Pošlú ich do centrály archeologickej spoločnosti

a rozídu sa

do knižníc

do škôl

do laboratórií

triediť nálezy, zapisovať do katalógov, písať práce, študovať a učiť.

Potom opäť kopať na ďalšie miesta, ďalšie vykopávky.

Odídu odkrývať ďalšie tajomstvá histórie

predtým, ako tam postavia obrovské supermarkety

a život pôjde ďalej.

CESTOMÁNIA

Je veľa druhov ciest

Betónové, kamenné, poľné široké a úzke

Kysnuté, lístkové, piškótové, odpaľované

Ak sa podarí

Na konci je plno radosti

Ak nie

Môžeme začať odznova.

ANDREJ LORINC, 67 rokov

nevidiaci

Michalovce

RABOVANIE

(úryvok z pripravovanej knihy)

Nadišiel večer. V izbe vládlo šero. Sviečka položená na kasni pri posteli, kde ležala chorá, slabo osvetľovala miestnosť. Kúty boli ponorené do tmy. Pri matke sedela dcéra, utierala spotené čelo a prikladala studené obklady. Za stolom sedeli otec a syn. Hlavy mali zvesené. Na najmenší Evin pohyb ich dvihli, pozreli na ňu a znovu ich zvesili. Zopli ruky a ticho odriekali modlitbu.

Ráno sa ničím nelíšilo od predchádzajúceho dňa. Neskoro popoludní chorá silnejšie stlačila dcérinu ruku. Oči mala otvorené a pohľadom akoby niekoho hľadala. Upokojila sa, až keď k posteli pristúpil otec so synom. Po chvíli sa namáhavo nadýchla a ticho povedala: „Nech vás Boh ochraňuje.“

Zmĺkla. Počuli jej posledné vydýchnutie.

„Koniec...“ zašepkal otec, „Boh si ju povolal k sebe.“

Míkvo stáli, nehybne, modlili sa a po tvárach im stekali slzy.

„Eva, pomôž mi, uložíme ju,“ zašepkal otec, „a ty, synu, odbehni k susedom. Povedz, aké nešťastie nás postihlo.“

Juraj vybehol von. Po niekoľkých krokoch sa zarazene zastavil. Čo sa deje? Prečo ľudia kričia a utekajú? Pozrel hore ulicou. Bola plná pobehujúcich obyvateľov mestečka. Všetci bedákali a volali o ratu. Za nimi v blízkosti kostola k zamračenej oblohe stúpali kúdoly dymu, neklamný dôkaz, že niekde horí. Skupina žien, dievčat, ale hlavne detí prebehla povedľa neho. Niektorí vykrikovali: „Rýchlo utekajte! Zachráňte sa! Rýchlo, rýchlo! V meste drancujú Rákociho hajdúsi!“

Celý deň boli dnu, veď zomierala matka, a tak nevedeli, že Drugetovo vojsko prehralo.

„Otec, zle je, náš pán bol porazený a hajdúsi rabujú mesto.“

„Deti, utekajte! Skryte sa v hore, tam vás nenájdu.“

„Eva, ponáhľaj sa,“ súrila ju matka, „čo nevidieť môžu byť tu.“

„Otec, vy nejdete s nami?“ hlesla Eva a ostala stáť pri matke.

„Nie, nie! Nenechám tu matku samu. Bežte už!“

Nespokojná Eva sa pohla k dverám, no zastala a vrátila sa späť k matke. Zabudla na ruženec. Ostal na kasni. Chcela ho dať matke do rúk. Urobila tak a náhlila sa k dverám. Neskoro. Z pitvora bolo počuť nadávky a dnu sa vrútil hajdúch nasledovaný svojou bandou.

„Gazda, do psej matere s tebou. Nemohol si tie dvere dať vyššie? Tresol som si hlavu.“

„Nestoj ako poleno,“ osopil sa na otca druhý, „nos na stôl z komory všetko, čo máš!“

„Ale...“

„Žiadne ale. Vidím zomretú, nie som slepý. Jej už je všetko jedno a nám neprekáža. Tak nás pohosti, ako sa patrí.“

Gazda nemusel nosiť na stôl. Urobili to ďalší hajdúsi, ktorí sa najskôr zastavili v komore a všetko, čo našli, priniesli. S hrmotom a krikom si posadali a pustili sa do hodovania. Bochníky chleba, slanina, cibuľa, cesnak a víno mizli, akoby ich niekto hádzal do studne.

Juraj, len čo bol na dvore, bežal k stodole. Za jej rohom zabočil na chodník vedúci k rieke. Na brehu zastal a čakal na sestru. No neprichádzala. Eva, kde si? Čo ťa zdržalo? Nevedel si vysvetliť, prečo jej niet, a tak sa otočil a utekal späť. Pri stodole sa zastavil a opatrne nazrel do dvora, čo sa deje. Hajdúsi napájali kone a do voza dávali seno. Evu nikde nevidel. Prišiel neskoro, nestihla utiecť.

Skľúčený sa pomaly, pomaličky vracal späť. Pri rieke si sadol na vyvrátený peň a rozmýšľal. Ak by sa vrátil, otcovi a sestre tým

nepomôže. Báli by sa, že ho hajdúsi nedajbože zamordujú, či mu inak ublížia, alebo ho prinútiť vstúpiť do ich vojska. Nie, nie, to by bolo zlé rozhodnutie. Do hory však neutečie, ostane v blízkosti domu.

Hustým krovím sa predieral k mohutnej smutnej vrbe, ktorá rástla na medzi pred domom. Ticho ako tieň sa vyhupol do jej koruny. Vyliezol čo najvyššie a usadil sa na konári. Dvor bol prázdny, len pri voze kone pokojne prežúvali seno. Z domu sa ozývalo hulákanie.

Eva učupená za kasňou sa ani nepohla. Otec, len čo hajdúsi vošli dnu, duchaprítomne preložil sviečku na stôl, a tak sa väčšia časť izby ponorila do šera. Dosiaľ mali šťastie, vojaci ju nezbadali. Ale... ale čo bude ďalej? Ako sa dostane z tejto pasce?

Bála sa, veľmi sa bála, až sa celá chvela. Zvesti o zverských ukrutnostiach, ktoré páchali hajdúsi, kolovali medzi obyvateľmi mestečka už pred ich príchodom. So strachom zmiešaným s odporom počúvala ich oplzlé nadávky a hrubé správanie. Čo sú to za ľudia? Nevidia, že v miestnosti nie sú sami? Na posteli leží jej mŕtva matka a oni sa zabávajú, kričia, akoby boli na jarmoku.

Čas ubiehal. Eva sa rozhodla, že sa pokúsi nebadane vykíznúť von. Čakala na vhodnú príležitosť.

S množstvom vypitého vína stúpala aj bujarosť hajdúchov. Rehotali sa, nadávali a prekrikovali sa navzájom, vzápätí sa potľapkávali. Niektorí vykrikovali: „Nech žije knieža Rákoci,“ s hrmotom vstávali, pripíjali si a jeden cez druhého bl'abotali: „Vivat Rákoci, Vivat...“

Teraz, pomyslela si Eva a čo najtichšie sa pobrala k dverám. Už- už by sa bola dostala do pitvora, ale nemala šťastie. Mladý hajdúch sa vybral na potrebu. Vrazil do Evy a vyľakane uskočil, akoby uvidel ducha. Pozrel na posteľ, či mŕtvola nestraší alebo nerobí nejaké čary. Nie, všetko je ako má byť.

„Hej, banda, pozrite, kto sa nám tu zjavil,“ snažil sa prekričať spoločníkov, „dievča a veľmi pekné dievča.“

Kumpáni zbystrili pozornosť a zvedavo si Evu prezerali. Prekvapenie pominulo a začali sa rehoť. V ich hlučnom smiechu zanikli aj otcove prosby a lamentovanie.

„Chlapi, pusťte moju dcéru, dajte jej pokoj. Je ešte veľmi mladá, neubližujte jej,“ kričal otec.

„Sedliak, ty niktoš jeden, mladá, ale už má všetko, čo má žena mať.“

Znovu sa rozrehotali.

„Neubližujte jej, horekuješ,“ rozkazovačne sa do rozhovoru zamiešal ich veliteľ, „nehceme jej ublížiť, len si trochu užiť.“

Hajdúch neváhal a sprevádzaný hlasným smiechom sácal Evu von ešte rýchlejšie.

„Starý, ty ostaň tu! Nepotrebujeme ťa tam,“ skrížili cestu otcovi dvaja hajdúsi a surovo ho odstrčili od dverí.

Eva, len čo bola na dvore, kopla chlapa do nohy a začala utekať. Chytil ju. Pevne držal za vrkoč a ťahal do stodoly.

„Dievča, nebráň sa! Podobrom či pozlom, budeš moja! Neunikneš mi,“ vyhlásil, udrel ju po tvári a postrčil dnu do stodoly.

Spadla, ale rýchlo sa pozviechala. Na chvíľu získala výhodu. Počula, ako kričal, aby mu doniesli svetlo. Vnútri bola tma a on nevidel, kde je. Rozbehla sa, chcela sa prešmyknúť povedľa neho. Zdrapili ju mocné ruky prichádzajúcich kumpánov a hodili späť. Stodolu zalialo svetlo. Traja stáli okolo nej a štvrtý vo zdvihnutej ruke držal lampáš.

Evu zalial studený pot, od strachu sa triasla a začala kričať: „Otec, pomoc! Pomôžte mi! Otec, otec...!“

Jeden z násilníkov sa sklonil, udrel ju a rukou zakryl ústa. Ďalší ju schytil za blúzku i košielku a roztrhol ich až po pás. Sukňu postihol rovnaký osud. Jednou rukou si podvedome roztrhanou košielkou zakrývala odhalené prsia. Druhou tlačila zdrapy sukne k stehnám.

Hajdúsi stáli okolo nej ako dravci pripravení vrhnúť sa na svoju

obeť. Obdivovali jej nahotu a netajili svoju chlipnosť, ktorá sa im zračila v očiach. Smiali sa z jej strachu. Napokon si jeden z nich rozopol opasok, spustil nohavice.

Eva sa bránila zo všetkých síl. „Nie, nie...“ kričala a kopala.

„Hlupáci, pomôžte mi!“

„Dobre,“ s radosťou prisvedčili, „ale, čo budeme mať z toho my?“

„Nebojte sa, aj na vás príde rad.“

Nevládala, už sa nevládala brániť. „Pomoc! Otec, pomoc!“ Silná facka ju umlčala. Uvedomovala si, že členky jej držia mocné ruky. Zhrozila sa. Začala kričať. Násilník sa pridvihol, zahnal sa, ale včas uhla hlavou. Zmĺkla. Na stehne zacítila chladný kov. Nahmatala ho rukou. Dýka, potešila sa. Neváhala, rýchlo ju vytiahla a pichla.

Muž zreval od bolesti. Z vnútornej strany stehna mu trčala dýka.

„Potvora, za to mi zaplatíš!“ skríkol, schytil šabl'u a so zúrivosťou jej ju vrazil do hrude.

Otec bol zúfalý. Niekoľkokrát začul Evino volanie o pomoc.

Rozhodol sa. Nech radšej zhynie, ale ide si ratovať dcéru.

Rozbehol sa k dverám. Odsotil hajdúcha, ktorý mu v tom chcel zabrániť. Vybehol na dvor. V behu, ani sám nevedel ako, schmatol vidly opreté pri dverách maštale. Zamieril k stodole. Zastal, nemohol uveriť tomu, čo uvidel. Dcéra v roztrhaných šatách ležala na zemi so šabl'ou v hrudi. Prišiel neskoro. Zbadal aj uškierajúcich sa násilníkov. To oni ju zabili, preblesklo mu hlavou. Vidlami ani baranidlom hnali sa na najbližšieho z nich. Tenké hroty ľahko vnikli do tela a chrptom vyšli von. Vytiahnuť ich a znovu pichnúť už nestihol. Silná rana šabl'ou do hlavy ukončila jeho život.

Hajdúsi sa už nesmiali. Jeden ich kamarát bol mŕtvy, druhý zranený. Takto si svoju zábavku nepredstavovali. Lampáš nechali na zemi a znechutení sa pobrali preč.

Ranený ostal sám. Bolesť v nohe ho prinútila konať. Zo spodnej sukne obeť natrhal pásy a obväzoval si krvácajúcu ranu. Nevšimol

si, že pritom prevrátil lampáš. Zrazu spozornel. V stodole pribudlo veľa svetla a do nosa mu udrel štiplavý dym. Otočil sa a zmeravel od ľaku. Seno bolo v plameňoch. Natiahol si nohavice a horko-ťažko sa dovliekol von. „Horí, horí! Chlapi, horí!“ usiloval sa varovať kamarátov, ktorých smiech a hulákanie počul až na dvor.

Dvaja či traja vyšli von a keď uvideli, že plamene už olizujú strechu domu, začali sa prekrikovať: „Horí, horí! Zle je, strecha horí! Utekajte!“

PAVOL STRECHAY, 64 rokov

nevidiaci

Nové Mesto nad Váhom

PRÍBEH PÍSANÝ JESEŇOU

Zbožňujem jeseň, so všetkým, čo k nej patrí. Šušťanie napadaného lístia pod nohami, pískavé melódie vyludzované neúnavným vetríkom a keď sa k tomu pridá pestrofarebná hudba farieb fontány s monotónnym šumením tryskajúcej vody, vydržím sedieť v parku až do samého zotmenia. Pochopiteľne, nie som jediný, koho uchvátila jesenná nádhera, a tak nečudo, že park neraz prekypuje množstvom ľudí.

Moju pozornosť zaujala istá slečna prichádzajúca do parku pravidelne vždy v podvečer. Čerstvý vetrík sa bezstarostne pohrával s jej rozpustenými vlasmi, zatiaľ čo ona kráčala skôr pomalšie, dalo by sa povedať, až dôstojne. Bielou slepeckou palicou, ktorú akoby si ľahučko pohadzovala v ruke, pravidelným klop-klop poklepávala o vonkajší okraj chodníka. Keď sa v jeden podvečer blížila ku mne, skrsla mi v hlave možno naivná, možno detsky bláznivá myšlienka. Nezaváhal som a v pravý okamih som jej špičkou topánky pristúpil

palicu o vyvýšený okraj chodníka.

„Je tu niekto?“ spýtala sa prekvapená nesmelo.

Poprosil som ju o prepáčenie a vzápätí som sa priznal, že jej zručnosť pri chôdzi s bielou palicou obdivujem už niekoľko dní. Slečna sa ukázala ako veľmi zhovorčivá a po chvíli, len čo palicou nahmatala lavicu, si opatrne prisadla. Rozprávala pokojne, jej príjemný hlas pôsobil jemne a bezprostredne.

„Môžete ma volať Katka,“ predstavila sa a spontánne začala rozprávať o sebe. Už vtedy som si všimol jej čierne, hlboko vpadnuté oči s meravým pohľadom nerovnomerne rozložených zreníc. Vo chvíľach, keď sa čo i len máličko pousmiala, objavili sa na jej tvári malé jamky, ktoré jej tvári vracali výzor z dievčenských čias.

„Zdá sa mi, že sa akosi chladí, rozprávať sa môžeme aj počas prechádzky,“ navrhla Katka, načo sme vykročili. Palicou pozorne vyhládávala okraj chodníka a ja kráčajúc vedľa nej som sa snažil v rozhovore pokračovať. Odpovedala, ale jej reč už nebola taká plynulá ako predtým. Po chvíli som sa dozvedel aj príčinu.

„Marek, ja sa musím sústrediť na sledovanie vodiacej línie a pritom aj dávať pozor, čo rozprávame, ak dovoľíš, radšej sa ťa chytím za lakeť,“ navrhla bez ostychu. Že čas rýchlo ubieha, si Katka uvedomila, až keď sa do parku začala zakrádať tma. Ako vravela, nie že by mala problém prejsť domov potme, veď jej je v podstate jedno, či je svetlo alebo tma. Po nedobrych skúsenostiach s nespratnými mladíkmi sa však domov nerada vracala za tmy.

Katka nebýva od parku ďaleko, avšak dosť na to, aby sa mi cestou stačila zdôveriť, že už onedlho ju čaká ťažká operácia. Bolesti ľavého oka, ktoré sa začali asi pred polrokom, sa spočiatku dali riešiť liekmi. Stav sa postupne zhoršoval, bolesti sa stupňovali a dnes už lieky nevelmi pomáhajú. Viaceré vyšetrenia potvrdili nález lokalizovaný až za okom.

„Lekári sa rozhodli čo najskôr operovať a ja dúfam, že operácia

ma zbaví krutých bolestí. Verím, že si s tým dokážu poradiť, hoci operácia prináša so sebou aj nemalé riziko,“ dodala s úprimnou túžbou, ale i vierou v hlase v úspech operácie.

Zostávajúce dni do operácie ubehli ako voda. Spočiatku sme sa väčšinou stretávali v parku, neskôr sme sa odvážili čoraz častejšie zájsť aj do mesta, kde som s úžasom obdivoval jej skvelú pamäť. Pamätala si, kde je aký obchod, čo je v ktorom výklade a problém nemala ani s orientáciou po meste. Azda najradšej sme sa prechádzali tichými uličkami okrajových častí mesta, ktoré si pamätala ešte z detstva. Tam sme spriadali naše myšlienky a spoznávali svoje záujmy, ktoré sa pomaličky začínali čoraz viac zblížovať.

Posledné popoludnie pred Katkiným odchodom na operáciu sme využili opäť na prechádzku. Hoci som sa viackrát snažil meniť tému nášho rozhovoru, ten sa neustále točil okolo operácie. Obdivoval som, ale zároveň aj nechápal, Katkin, podľa mňa ničím nepodložený optimizmus hraničiaci takmer s istotou, že operácia sa vydarí. Pre mňa to bolo čosi nové, doteraz nepoznané, čo som Katke aj naznačil. Nie, nechcel som naštrbiť jej neotrasiteľnú sebadôveru, iba som chcel poznať jej pôvod. Katkou moja zvedavosť neotriasla, ba skôr naopak, našla v nej príležitosť vyrozprávať mi príbeh svojich očí. Napokon som musel uznať, že jej optimizmus je opodstatnený, čo ju očividne potešilo.

Čas našej prechádzky sa pomaly naplnil. Keď sme zastali pred vchodom do bytovky, Katka sa rozhovorila:

„Marek, mám ešte jeden problém, na ktorý môžeš dať odpoveď iba ty. Ako som ti už vravela, väčšinu voľného času strávim čítaním audioknín. Mojm oblúbeným žánrom sú romantické romány plné krehkých lúboštných vzťahov, vášní a úprimnej lásky. Priznám sa, neraz som, hlboko začítaná do pekného príbehu, závidela svojim románovým hrdinkám ich životné šťastie. Často som si kládla otázku,

či raz budem mať šťastie postretnúť priateľa, ktorý ma bude chápať a trpezlivo tolerovať moju stratu zraku. Možno predbieham, možno iba snívam, ale mám pocit, že v poslednom čase mi život ukazuje svoju doteraz odvrátenú tvár. Moje dni sú krajšie, milšie a bohatšie o vzácne chvíle strávené s tebou. Som ti nesmierne vďačná za tvoju trpezlivosť, pokoj a najmä ochotu zdieľať so mnou moje problémy a starosti. V posledných dňoch však moju istotu nahlodáva ešte jedna obava. Rovnako ako verím, že operácia sa mi vydarí, chcem uveriť, že ani odlúčenie počas operácie nášmu vzťahu neublíži. To však nezávisí iba odo mňa, ale aj od teba,“ možno nechtiac, ale určite úprimne rozochveným hlasom plným neistoty vyslovila svoje obavy. Uprene zahľadená do mojej tváre očakávala moju odpoveď. Namiesto nej som však vybral z vrečka vetrovky malý balíček a pomaly, takmer tajnostkársky som jej ho vsúval do ruky. Veľmi opatrne, až sa mohlo zdať, že bojazlivo, ho vzala do ruky a hmatom sa snažila zistiť, čo za prekvapenie ten malý šuchotavý balíček ukrýva.

„Je to maličký talizman odo mňa, dúfam, že tá malá plyšová panda ti prinesie šťastie pri operácii a vždy, keď ju vezmeš do ruky, spomeň si, že na teba stále myslím. Už teraz sa teším, že len čo sa vrátiš z nemocnice, čo najskôr ťa navštívim,“ pomohol som jej odhaliť, čo ukrýva balíček, ale aj zbaviť ju neopodstatnených obáv. Pohľad, akým sa zahľadela na mňa, vypovedal o šťastí a radošti, ktoré ju úplne ovládli. Voľnou rukou ma objala okolo krku.

„Môj drahý, za všetko ti ďakujem, ani si nevieš predstaviť, aká som s tebou neuveriteľne šťastná. Keď prídeš na návštevu, moja radosť bude nekonečná.“

S týmito slovami pritisla svoju šťastím horiacu tvár na moju. Líca mi zvlhli slzami, stekajúcimi dolu Katkinou tvárou.

Taká bola naša rozlúčka, za ktorou už prišlo iba želanie úspešnej operácie a skorého návratu domov. Ešte bozk na rozlúčku a Katkino želanie „Drž mi palce“ už zanikalo za zatvárajúcimi sa dverami.

MAGDALÉNA JAVOROVÁ, 48 rokov

nevidiaca

Rožňava

MARTINA

(úryvok)

Martina si vybaľovala veci z veľkej cestovnej tašky a ukladala ich do svojej novej skrine vo svojom novom domove. Pritom myslela na to, ako to tu ten rok vydrží?!

„Miláčik, ešte si to stále môžeš rozmyslieť.“ ozvala sa jej mama vedľa nej so slzami v očiach.

Martina položila na posteľ šaty, ktoré práve držala v rukách a objala mamu okolo krku.

„Keď som už tu, tak tu aj zostanem. Uvidíš, ten jeden rok prejde, ani nezbadáš a potom si pôjdem spraviť ten masérsky kurz u nás na východe. Tam už budem oveľa bližšie k tebe.“

Usmiala sa a pobožkala ju na líce.

„Dúfam, že tvoja spolubývajúca je slušné dievča!“ vzdychol si jej otec.

„To dúfam aj ja, inak...“ zasmiala sa a vrhla sa mu do náručia.

Milovala svoju mamu, ale svojho otca zbožňovala, rovnako ako on ju. Mama dokončila vybaľovanie a smutne na nich pozrela.

„Ešte máme fúru času, poďme si niekam sadnúť na kávu!“

„Myslíš si, že v tomto zapadákovom sa nájde nejaká reštaurácia?“ uškrnula sa Martina.

„Nejaká krčma sa tu iste nájde.“ povedal otec a išiel zatvoriť okno.

Keď sa po necelých dvoch hodinách vrátili, jej spolubývajúca tam už bola. Bolo to vysoké a chudé dievča s dlhými jemnými vlasmi. Martinini rodičia si všimli, že je približne vo veku ich dcéry, ale okrem vlasov nemala na sebe nič pekné.

„Ja sa volám Marcela.“ rozťahla tenké pery do úsmevu a podávala ruku Martine.

Vyzerá ako ježibaba, pomyslel si Martinin otec, keď odhalila špicaté zuby a dlhý orlí nos sa jej pri úsmeve spustil na ústa.

„Ja sa volám Martina.“ odvetila srdečne a chytila jej ruku.

„My sme rodičia.“ ozvala sa mama a tiež chytila Marcele ruku.

Potom sa predstavil otec, ale ruku jej nepodal. Chvíľu sa ešte zhovárali, potom však otec pozrel na hodinky.

„Už budeme musieť ísť, aby sme stihli vlak.“

„Vyprevadím vás,“ vzdychla Martina a vstala z postele.

„Tak ťa tu nerada nechávam...“ vzdychala mama, kým čakali na výťah.

„Neboj sa, mama, nič sa mi nestane.“ upokojovala ju Martina a ustúpila nabok, lebo z výťahu práve vystupovali dvaja mladí s detským kočíkom.

„Mama, pozri, bábätko!“ zvolala nadšene a nahla sa nad kočík.

„Volá sa Janko.“ usmiala sa mladá žena a vôbec jej neprekážalo, že cudzí ľudia obkukujú jej dieťa.

„Vy tu bývate?“ spýtala sa Martina zvedavo.

„Sme susedia.“ odvetil podľa všetkého jej manžel.

„Ja som Hana a tento tu,“ ukázala na svojho manžela, „je Jano.“ usmiala sa mladá žena.

Martina jej úsmev opätovala a predstavila sa. Potom predstavila svojich rodičov a spýtala sa, či smie navštíviť malého Janka. Keď Hana s Janom s radosťou súhlasili, rozlúčili sa a Martina s rodičmi nastúpili do výťahu.

„Budeme najlepšie kamošky.“ zvolala Marcela, keď sa Martina vrátila a usadila sa v tureckom sede na svojej posteli.

Martina nevidela Marcelu jasne, veď zrak už mala taký slabý, že z tej diaľky rozoznávala len obrysy, ale niečo sa jej na nej nepáčilo. Možno to bol jej medový hlások, ktorý znel akosi falošne, nevedela to, ale bola si istá, že najlepšimi kamoškami nebudú nikdy.

„Pracuješ tu dlho?“ spýtala sa zvedavo.

„Presne o týždeň to bude rok,“ odvetila Marcela veselo.

„Chystám sa to osláviť. Ostanem tu na víkend a v sobotu tu zorganizujem žúr.“

„Žúr?“ zvolala Martina prekvapene.

Marcela sa rozosmiala.

„Áno, žúr. Pozvem pár kamošov, nakúpim nejaké pitie, maškrtky a budeme oslavovať. Dúfam, že mi s tým pomôžeš?“

„Samozrejme, že ti pomôžem.“ odvetila a rozmýšľala nad tým, ako taký slepecký žúr vyzerá.

„Mieniš tu zostať dlhšie, alebo si tu len na istý čas?“ opýtala sa Marcela so smiechom.

„Zostanem tu jeden rok a potom nastúpim na masérsky kurz v ...“

„Baby sa vrátili!“ skočila jej do reči natešene.

„Aké baby?“

„Dievčatá z vedľajšej izby. Pod', sú to dobré dievčatá, iba trochu... no veď zistíš sama.“ povedala a ťahala Martinu von z izby.

Tej sa to veľmi nepáčilo, ale bola zvedavá, a tak išla s ňou.

„Ahojte, baby!“ zvolala veselo Marcela, keď bez zaklopania vošla do vedľajšej izby. „Mám novú spolubývajúcu.“ oznámila im a ťahala Martinu do stredu izby, aby si ju dobre pozreli.

„Ahojte, ja som Martina,“ ozvala sa a snažila sa, aby jej hlas znel nenútene.

„Ahoj!“ pozdravili všetky tri dievčatá naraz.

„Zdeni, tu si?“ ozvala sa Marcela a potlačila Martinu k nakrátko ostrihanému plavovlasému dievčaťu.

„Vitaj v tomto blázinci.“ usmiala sa Zdenka a stisla Martine ruku. Martina chcela niečo odvetiť, ale Marcela ju schmatla za ruku a ľahala k dievčaťu, ktoré si práve vybaľovalo tašku.

„Pekne ťa vítam.“ usmialo sa hnedovlasé dievča a tiež jej stislo ruku.

„No a toto je Jana.“ uškrnula sa Marcela a Martina sa ocitla pred nakrátko ostrihanou čiernovláskou.

„Vitaj u nás...“ škerila sa Jana a Martine pripadala, ako keby bola trochu nasprostastá.

„Tak, zoznámenie máte za sebou a teraz mi môžete porozprávať, čo máte nového.“ ozvala sa opäť Marcela a sadla si na stoličku pri stole.

Martina si sadla na Zdenkinu posteľ do tureckého sedu a počúvala. Po niekoľkých minútach prišla na to, čo mala Marcela na mysli, keď povedala, že sú to dobré dievčatá, ale trochu... hlúpe.

Marcela vstala už o piatej, lebo o šiestej už musela byť v robote.

„Prečo vstávaš tak skoro, veď do práce to máš päť minút, ááh...“ zívala Martina a posadila sa na posteli.

„Chcem si v pohode vychutnať rannú kávu s cigaretou,“ odvetila Marcela a zapla rýchlovarnú kanvicu.

„Idem sa vycikať,“ vzdychla Martina a vstala z postele.

Keď sa vrátila, otvorila okno a opäť si ľahla.

„Vieš, ja rada chodím do roboty trochu skôr,“ ozvala sa Marcela dôverne.

„Prečo?“ spýtala sa Martina nechápavo a znova sa posadila.

„Porozprávam ti to potom, teraz sa idem osprchovať.“ uškrnula sa, keď si zaliala kávu a vyšla z izby.

Martina mykla plec om a opäť si ľahla.

Keď sa znovu zobudila, už bol biely deň. „Ktovie, čo mi to chcela povedať?“ pomyslela si s úsmevom, keď si spomenula na Marcelu. Vstala z postele a vyšla do kúpeľne. Postavila vodu na čaj a začala sa obliekať. Keď si zaliala ovocný čaj, zobrala si kefu na vlasy a vyšla na balkón. S námahou si kefovala dlhé, husté vlasy, keď začula povedomý ženský hlas.

„Nepotrebuješ pomoc?“

Bola to Hana. Stála na balkóne a niečo robila. Z tej diaľky nerozoznala, čo presne, ale pravdepodobne vešala bielizeň.

„Nie, ďakujem,“ odvetila s úsmevom a zakývala jej na pozdrav.

„Nejdeš na návštevu?“ opýtala sa Hana.

„Najprv sa naraňajkujem a trochu dám do poriadku izbu,“ odvetila a vrátila sa do izby.

O pol hodiny už klopała na dvere mladých manželov a keď počula Hanino „Vojdi!“, vošla dnu.

„Pod', dáme si kávu!“ zvolala usmiata Hana a ťahala Martinu do izby.

„Môžem ho zobrať na ruky?“ opýtala sa Martina, keď začula mrnčanie malého Janka.

„Budem ti vďačná, keď sa ti ho podarí trochu zabaviť. Idú mu zuby, tak je trochu ufňukaný,“ povedala Hana a išla postaviť na kávu.

Martina sa hrala s malým, keď sa otvorili dvere a dnu vošiel Jano, Hanin muž, ešte s jedným chlapom.

„Pozval som Ivana na kávu,“ oznámil svojej žene a viedol svojho hosta do izby.

Zbadal Martinu a celý sa rozžiaril.

„Ty si tu?“ zvolal prekvapene a usmial sa od ucha k uchu.

„Hana ma pozvala,“ odvetila s úsmevom.

„Som rád, že si prišla, aspoň ťa zoznámim s jedným známym.“ povedal Jano a predstavil jej Ivana.

Usmiala sa a podala mu ruku.

„Ja som Martina a...“

„Len mu nepovedz, kde bývaš, lebo bude za tebou doliezať!“ skočila jej do reči Hana, ktorá práve vošla do izby.

„Prečo ju strašíš, veď ja pekné dievčatá nejem na večeru?!“ zvolal Ivan so smiechom a prisadol si k nej.

„Ja ju nestraším, iba ju pred tebou vystríham. Každý vie, že si ten najväčší sukničkář na okolí.“ povedala Hana s úškrnom.

„Prečo máš na sebe montérky?“ spýtala sa Martina zvedavo Ivana.

„Ja som totiž v robote a teraz mám pätnásťminútovú prestávku na kávu.“ usmial sa a nespúšťal z nej zrak.

„Tak aj Marcela príde na raňajky.“ zvolala a chcela vstať.

„Nech príde, ty predsa nemusíš byť stále pri nej.“ ozvala sa Hana mrzuto.

„Takže, ty bývaš s Marcelou.“ vzdychol si Ivan a lepšie sa jej prizrel.

„Ty ju poznáš?“ opýtala sa Martina a utrela malému sliny z brady.

„Moja milá, tu každý pozná každého.“ povzdychol si Jano trpko.

„Pracujeme v jednej dielni,“ povedal Ivan a zobral si od Hany šálku.

„Kde si bola doobeda? Bola som sa najesť, ale teba tu nebolo.“ spýtala sa Marcela zvedavo, keď sa vrátila z práce.

„Bola som vedľa u susedov. Hana ma pozvala na kávu,“ odvetila Martina a obliekla si montérky.

RENATA OLÁHOVÁ, 48 rokov

slabozraká

Lučenec

AKO SME JEDLI LEČO

Príbeh, ktorý vám opíšem, ma tak trochu vrátil do mojich detských čias. Určite ste čítali Rozprávky o psíčkovi a mačičke od Josefa Čapka. Pamätáte si tú o tom, ako psíček a mačička umývali podlahu, alebo ako piekli tortu? Tieto rozprávky patria k starej dobrej klasike. Ako klasika môže znieť aj príbeh, ktorý som zažila s Čikom. Po maturitnej skúške na strednej škole, hneď na druhý deň som sa opäť ocitla na „milovanom“ očnom oddelení. S boľavým okom „v hrsti“ som sa prechádzala po očiarskej chodbe. Moje myšlienkové pochody sústredené na bolesť prerušila sestrička ráznym povelom:

„Chod' do izby, bude veľká vizita!“

O chvíľku na posteľ každej z nás položila dekurz a vo dverách sa objavila pani primárka a celé očiarske kolégium.

„Tak čo, ako sa máš?“ opýtala sa a pritom mi nepríjemne zasvietila do oka malou baterkou.

„Čo by si povedala na to, keby sme ťa poslali do Tatier? Je tam očné oddelenie. Predpokladáme, že sanatórna liečba ti pomôže.“

Len tak som mykla plec a vystrúhala som akúsi divnú grimasu.

O tri dni som balila kufre a išla som do Nového Smokovca. Len čo som sa ako-tak aklimatizovala, v kuloároch medzi personálom a pacientmi sa pošepkávalo, že do liečebne príde úplne nevidiaci cudzinec zo Strednej Ameriky.

Z letiska v Poprade do Nového Smokovca ho priviezli sanitkou.

Bolo asi desať hodín večer, keď po schodoch oddelenia v sprievode sestričky kráčal chlapík odetý do hrubého kabáta. Pripomínal

mi hubertus, ktorý nosil môj starý otec. Niektorí sa usmievali a konštatovali, že tu na Slovensku mu bude veľká zima. Iní ho zasa ľutovali, hoci o ňom nevedeli takmer nič.

Pravda bola taká, že neznámy chlapík pochádzal z Nikaraguy, ale už niekoľko mesiacov prežil v Prahe v nemocnici. Tam absolvoval množstvo operácií, ktorými sa lekári snažili aspoň čiastočne napraviť jeho vojnou zničenú, doráňanú tvár. Do Smokovca prišiel preto, lebo o dva mesiace mal nastúpiť do Rehabilitačného strediska pre nevidiacich v Levoči. Čiko, vlastným menom José Francisco Mendosa Gonzales, bol malý, útlý chlapík, ktorý pripomínal akéhosi mládežníka. V skutočnosti mal 27 rokov. V liečebni sa veľmi rýchlo aklimatizoval. Lámanou češtinou nám porozprával svoj vojnový príbeh. Všetci sme si ho obľúbili.

Ja obzvlášť. Možno som cítila svoje budúce povolanie, neviem, v každom prípade som ho naučila akýmsi intuitívnym spôsobom pohybovať sa po očnom oddelení a po okolí. V lese som našla konár, ktorý mu dočasne nahrádzal slepeckú palicu.

Každé ráno sa na oddelení začalo pozdravom:

„Hello, dobré jitro. Renato, kde jsi?“

„Čiko, tu som, buenos días,“ odzdravila som ho a vždy som sa pri tom usmievala.

Čiko mal úžasný dar, dokázal všade vniešť dobrú náladu.

Strava v liečebni mi vôbec nechutila. Každý obed a večeru som nechala takmer celé na stole. Robustná, krátkovlasá, ryšavá servírka Helenka mi povedala:

„Ta dzivče a ty co nič neješ? Už še nevladzem na tebe kukac. Šicko nehavaš na taneru. Povedz, co by ši zjedla, ja ci to uvarm.“

Chvíľku som sa tvárila, že to nepripadá do úvahy, veď mne stačí to, čo zjem, ale potom som si to rozmyslela a požiadala som ju, aby mi uvarila lečo s vajcom.

„Ta dobre, kup sebe suroviny a ja ci zrobim lečo.“

S taškou a hrstou drobných som sa vybrala na nákup. Idúc po schodoch som začula:

„Renata, kam jdeš?“

Čiko sedel na lavičke na medziposchodí oddelenia. Mal výborný sluch. Dokázal ma spoznať podľa krokov.

„Idem kúpiť paradajky, papriku, klobásu, cibuľu, masť a vajcia. Pani servírka mi uvarí lečo.“

„Co je to lečo?“ opýtal sa Čiko.

„To je také zeleninové jedlo, moja mamka to varí a je to veľmi dobré.“

„Jo? Já chcem taky.“

„Dobre, Čiko, poďme teda spolu na nákup,“ zavelila som.

Opäť akosi intuitívne som ho zaviedla do obchodu. Cestou som riešila dilemu. Koľko papriky, koľko paradajok, koľko špekáčikov a vajec mám kúpiť? So svojím problémom som sa zverila Čikovi.

Podobne ako ja, ani on nevedel, koľko čoho kúpiť, ale povedal mi:

„Helé, kúpiť moc paradajky, moc špekačky, moc vajce. Ja vím, že já lečo moc lúbit.“

„Keď moc, tak moc,“ pomyslela som si a kúpili sme zo všetkého po kile a k tomu ešte desať vajec.

Celí natešení sme zašli do jedálne za pani Helenkou. Odovzdali sme jej nákup a čakali sme na veľkú chvíľu. Ubehlo sotva 30 – 40 minút a jedálňou sa šířila vynikajúca vôňa.

„Čiko, cítiš vôňu leča?“ zbíehali sa mi slinky.

„Ne, Čiko necítiš. Čiko nemáš čich.“

„Aha, to nič. O chvíľku spoznáš chuť leča.“

Pani Helenka nám priniesla veľké taniere a postavila pred nás hrniec s lečom. Skoro mi vypadli oči od prekvapenia. V rajnici sa na nás usmievala preveľká kopa leča plávajúca v masti. Opatrne som nabrala najprv Čikovi, potom sebe.

„Hm, to je lahôdka. Hm, to je výborný jídlo. Čiko má rád lečo,“ pochvaľovali sme si.

Ani sme nezbadali a polovica leča bola fuč. Pani Helenka sa spokojne usmievala. Horšie to bolo so mnou a s Čikom. O chvíľu nás začali bolieť žalúdky.

„Čiko je nemocný, Čiko zemrieť. Čiko bolet žaludek. Čiko již nelíbit lečo.“

„Aj mňa bolí žalúdok. Pod', Čiko, ideme za sestričkou.“

Obidvaja s rukou na žalúdku sme prišli k sestričke a volali sme „SOS, SOS“.

„Čo je, čo sa vám stalo?“ spýtala sa sestrička.

Predbiehajúc sa, v snahe vyklopiť zo seba čo najskôr dôvod, prečo sme boľaví, vyrozprávali sme sestričke našu lečovú story. Krútiac hlavou sa usmievala a podala nám prvú pomoc.

Na druhý deň sme sa mali obidvaja lepšie. Žalúdočné bolesti poľavili a Čiko si opäť pýtal lečo.

Čo dodať na záver tohto príbehu? Psíček a mačička by možno vedeli odhadnúť množstvo ingrediencií na lečo, a možno by dopadli tak, ako my dvaja s Čikom.

Hasta la vista, Čiko, posielam Ti pozdrav do ďalekej Nikaraguy.

ZBORNÍK ZBORNÍK ZBORNÍK
TVORBY TVORBY TVORBY
NEVIDIACICH NEVIDIACICH
AAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAA
SLABOZRAKÝCH SLABOZRAKÝCH
AUTOROV AUTOROV AUTOROV
2014 2014 2014 2014 2014 2014

Zborník tvorby nevidiacich
a slabozrakých autorov 2014

ZBORNÍK ZBORNÍK ZBORNÍK
TVORBY TVORBY TVORBY
NEVIDIACICH NEVIDIACICH
AAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAA
SLABOZRAKÝCH SLABOZRAKÝCH
AUTOROV AUTOROV AUTOROV
2014 2014 2014 2014 2014 2014
ZBORNÍK ZBORNÍK ZBORNÍK
TVORBY TVORBY TVORBY
NEVIDIACICH NEVIDIACICH
AAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAA